

hulladékot kevernek. A keveréket most a neki megfelelő vízzel hígítják és az oldatot az erjedésre bízzák. Az így előállított sör 10 % alkoholt tartalmaz, színe sárgásbarna, íze pedig nem elégténé ki az európai ember ízlését. A sörben még ezenkívül 2-3 % ecetsav és 6-8 % cukor is van. Használják még ezenkívül az erjedést elősegítő szereket is. melyeknek száma igen sokféle.

Látjuk ime a tudományos kutatások egy új körét. A penészgombák iránt eddig csak igen kevés tudós mutatott érdeklődést, jóllehet ez ártalmasnak látszó növénytől igen sokat remélhet az ipar s a vegyészet egyaránt; előbbit elősegíti anyagilag, utóbbit pedig a kutatások és felfedezések új mezejére tereli.

FEJTÖRŐ.

Számítási kérdés:

Valamely tudományos előadásán háromszor annyi a férfi, mint a nő; s miután 6 férfi a nevével eltávoztott, ötször annyi férfi maradt, mint a nő. Hány férfi és hány nő volt a társaságban?

Földrajzi kérdés:

Hol van a föld kereksgének legmesszebben fekvő, állandóan lakott helye?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. október 13.

Az 52. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Trefás számítási feladat: Az örökösök a szomszéd-tól kölcsön kérnek egy disznót és így a legidősebb fiú kap 9, a középső 6, a legkisebb 2 disznót. Azután a kölcsön vett disznót visszaadják. **Földrajzi négyzet:**

N	A	P	O	L	Y
A	T	B	A	R	A
N	E	D	S	E	D
S	Z	E	G	E	D
E	R	I	V	A	N
N	I	N	G	P	O

Nansen. **Képrejtvény:** Félj a szerencsétől, ha nagyon hizeleg.

Helyesen fejtették meg: Schärer Sándor, Ács Nagy István, Techet Károly, Géczy Géza, Balássy Miklós, Lustig Henrik, Vadas Zoltán, Molnár Aladár, Zomody József, Jurenák Géza, Parcsetich László, Kutlik Félix, Szilágyi János, Ajtay Géza, Schlesinger Kálmán, ifj. Molnár Kálmán, Maurer Arthur, Kelemen Árpád és Jepő, Persina Károly, Kemény Géza.

A kifizetett könyvjutalmat (Deli: «Bácsy Jakab») Schlesinger Kálmán előfizetőnk nyerte meg Győrött. (Apáca-utca 4. szám.)

SZERKESZTŐI TELEFON.

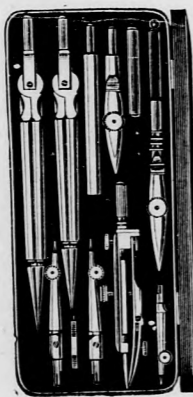
Új és régi előfizetőinket kérjük, hogy az előfizetési díj beküldése alkalmával pontosan írják meg címöket, s esetleges lakásváltozásukat a kellő időben tudassák, hogy a lap szétküldésében zavar ne legyen. Tudósítóinkat ismétellen figyelmeztetjük, hogy a levél-papírnak csak egy oldalára írjanak.

Önképzőkori tudósítóknak újabban a következő ajánlkozokat fogadtuk el: Strauszmann Dezső, békéscsabai főgimnázium, Kalmár Szilveszter, szegedi főgimnázium, Rácz Sándor, hódmezővásárhelyi főgimnázium, Gelb József, ungvári főgimnázium, Deszkássy Boldizsár, soproni kath. főgimnázium, Diemár Kálmán, székelyudvarhelyi főreáliskola, Lichtig Arthur, eperjesi ág. ev. kollégium, Szalay Mihály, soproni evang. főgimnázium, Kovács Géza, losonci főgimnázium, Lóvi János, szentesi főgimnázium.

Szalay Mihály. (Sopron.) További tudósításait várjuk. — **Turisták.** (Debreczen.) Bármely nyelvnek az elsajátítása gyakorlati úton a legkönnyebb. A nyelvtanok nem alkalmasak erre; a felvidéket bejárhatják a tót nyelv tudása nélkül is, mert mindenik faluban találunk papot, tanítót vagy legalább egy-két olyan embert, a ki tud magyarul is. — **A türelem.** (Szonett.) Czikornyás, tartalmatlan. A forma nyögést nem tudja legyűrni. Könnyebb műfajjal próbálkozzék meg. — **Mérnöki pálya.** (Győr.) Előbb végezzon, különös gondot kell a mennyiségtanra és rajzra (ábrázoló mértan) fordítani. Bármely szakot választva (építész, vasúti mérnök, hidépítész), egyformán sokat kell rajzolni. Eleinte nehéz lesz, de aztán belegyakorlódik. A gimnáziumot végzett technikusok jól beváltak eddig. Természetesen csak olyanok ajánlatos erre a pályára mennie, a ki tehetséget és kedvet érez magában. Az 1000 koronás ösztöndíjért csak az első félév végén folyamodhatik. E ezéiből külön vizsgálatot kell letennie, s ha megkapja, 10 évi állami szolgálatra kell magát előre lekötnie. — **Losonci István.** (Maros-Vásárhely.) Jól megokolt folyamodványt kell a vallás- és közoktatásiügyi miniszterhez intéznie az illetőnek a vizsgálat letehetése ügyében. Több osztályról összevonva tehet vizsgálatot. A gimnáziumot a folyamodványának szintén meg kell jelölnie. — **S. 48.** Forduljon kérésével Zakariás Sándor úrhoz Kassára. Ő szívesen útba fogja igazítani. — **Fejér Ödön.** 1 korona 60 fillér.

Bekötési tábla

a «Tanulók Lapja» mult. 1900. évfolyamához kapható kiadóhivatalunkban, (IV., Egyetem-utca 4. sz.) A címmel kiállított, aranynyomású vászon-tábla ára 1 korona 60 fillér.

CALDERONI ÉS TÁRSA BUDAPEST.

Váci-u. 1. Kishid-u. 8.

ajánlják a legnagyobb választékban és igen jutányos áron a legfinomabb kivitelű

svájcei rajzeszközöket,

finom kivitelű hengerlaku rajzeszközöket. Legjobb minőségű **Klitz** vagy **Elehergyártmány**

iskolai rajzeszközöket.

Szemüvegek és orrosiptetők, mennyiségtan, természettani, láttani, villanyos és vegytani készülékek, színház és tábori látorok, szoba-, ablak- és fürdőhőmérők, fényképezési készülékek.

Képes árjegyzékek kívánatra bérmenve küldetnek.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.

AZ «ÜLDÖZÖTT».

Panaszos levelet kaptunk a minap. Egy diák öntötte ki szíve keserűségét a miatt, hogy őt *mindenki* üldözi. A levél írója szomorú érzéssel vehette kezébe a tollat, s bizonyára sok lelki küzdelmébe került, míg leírta mindazt, a mi régóta nyomta a szívét.

Vizsgáljuk a dolgot, elmélkedjünk rajta, mert talán érdekes a fáradságra.

Tudjuk, hogy vannak emberek, a kik teljes életükben mások szeszélyének, gúnyoló kedvének néha jóindulatú, de néha rosszakaratú csipkelődéseinek a czéltáblái. Azokról van szó, a kik talán minden igaz ok nélkül csihései egy-egy társaságnak, osztálynak, szóval egész környezetüknek. Az ilyen boldogtalant nem szokta senki komolyan venni; ha fellobban: nevetséges, ha mond valamit: kikaczagják, ha sir, akkor sem szánja meg senki. Nincs egyetlen igaz barátja föléje kerekedik mindenki, mert jaj annak, a kit *kinevetnek*, még a legsilányabb ember is jobbnak, derekabbnak tartja magát nála.

Aztán megtörténik, mert megtörténhetik, hogy a kinevetésre kárhooztatott nagyon érzékeny szívű. Bántja minden szó, minden ártatlan trefás név, melyet hamarosan nyakába varrnak. Mihelyt ezt a szót hallja, megbomlik lelki összhangja, keserűség tölti el kicsiny szívét, s ösztönszerűleg fél azok közé menni, a kik neki társai, a kikkel oly jól esnek egy-egy kellemes órát eltölteni.

Valószínűleg nem csalódom, ha ezt az én levélírómat is ilyen érzékeny szívű fiúnak tartom. S ha ilyen, kétszeres okunk van őt sajnálni. Ó, mert ki tudja azt a kint szavakkal fölmérni, mely minduntalan megújul a szívében? A vidá-

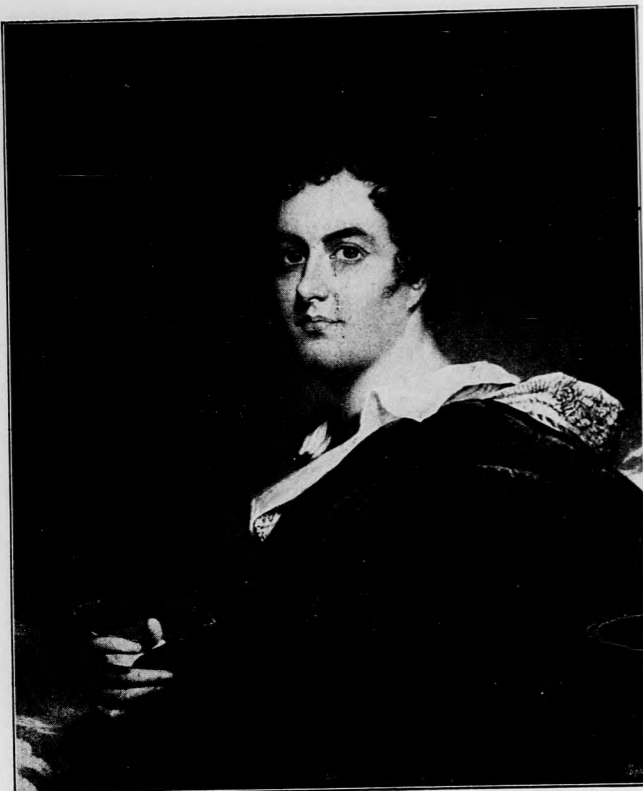
man nevetők mind önzők, s a gúnyolódo egy-egy kétes értékű és sikerű vicczért megalázza társának fejlődő önértetét, nyilvánosan pellengérré állítja, s nem gondol arra, hogy a fulánk, mely szavában rejlett, behatol az érzékeny szívű iskola-társ szívébe, beletörik, ott marad, s évekig tartó sajjó fájdalomnak lesz az okozójává.

Egy kis szeretettel és gyöngédséggel holtig tartó barátot szerezhetne, s így holtig tartó ellenséget szerez, mert a gyermekkor benyomásai nagyon sokáig megmaradnak, — s mindezt egy pillanatig tartó jókedvért.

A kit a sors fura külsővel, ártatlan félszegséggel, túlságos érzékenységgel vert meg: miért megbüntetni ezért? Van-e ebben igazság? Nem ébred-e fel, nem kell-e felébrednie a szánalomnak, az emberszerető türelemnek az ilyen üldözöttek iránt?

Ámde kívánatos, hogy az üldözöttek között is különbséget tegyünk. Vannak olyanok, a kik maguk is megférhetetlenek, a kik mindenben vezérlő szerepet kívánnak játszani, holott sem rátermettségük, sem egyéni jó tulajdonságaik nincsenek; vannak irigy ifjak, kiknél az érzékenység nem velők született gyarlóság, hanem elsajátított hiba. És megtörténik, hogy az ilyenek is az *üldözött* szerepét kívánják játszani.

Ez már más dolog. Az ilyeneknek nincs és nem lehet joguk arra, hogy gyöngéiket mások elnézzék; hogy önértetének akkor adjanak táplálékot, mikor azt józan észszel korlátozni, a helyes irányba terelni valóságos jótétemény. A ki mást szeretni tud, azt más is fogja szeretni. Az ifjúi pajkosság tüszúrásai ártatlanok, s az osztály csihéseiből néhány év leforgása alatt gyakran az osztály legkedveltebbjei válnak. Ha érik az elme, az érzékenység is megcsappan, s utóvégre a tré-

BYRON.

fás név őket is nevetésre készíti. Azért ismeretlen «üldözöttem», ha te az üldözötteknek első csoportjába tartozol, kérlek, ne essél kétségbe — ne vess a nevetőkkel, s mihelyt te is nevensz: — vége a csihésségnek; ha azonban az üldözöttek második csoportjába tartozol, akkor szedd össze minden erődöt és igyekezzél — hozzásimulni üldözőidhez, s állítsd önmagadat a birói szék elé: van-e hibád, mely másoknak kellemetlen, s ha van, igyekezzél legyőzni azt.

Ha önmagadat legyőzted: megszűnik a te üldöztetésed.

Mi pedig elvárjuk egy hónap múlva a te örvendetes tartalmú leveledet. G. M.

BYRON ARCZKÉPÉHEZ.

Sokáig néztem arczodat,
Ígézetes báj ült azon,
Derült ifjúság vonta bé,
Árnyékát sem vetette rá
A fájdalom.

Pedig mi volt az életed?
Vigasztalan nagy küzdelem,

Mely testet, lelket összetör!
Lelked beteg — de szépséged?
Az végtelen!

Ez elmerengő szép szemek
Nem is fájón tekintenek!
E bibor, e gödrös ajk, áll
Nem azt kiáltják én felém:
Óh jöjj halál!

Mi fürteid közt lengedez:
Az ifjúság, az élet ez!
Hazugság volna hát dalod?
Oly tenger kint oly könnyű volt
Kimondanod?

— De jaj, most nyílik meg szemem,
Mégsem hazudhatál te, nem!
Büszkébb voltál, tudom, tudom,
Mintsem kinod jelét viseld
Szép arczodon!

Óh, hisz hányszor nevettem én,
Könyezve mások örömén!
Nevettem, míg a kín alatt
Vergődő, összetört szívem
Majd megszakadt!

Oláh Gábor.

POMPÉJI PUSZTULÁSA.

Bulwer regénye. Átdolgozta Gaal Mózes. 3

II.

Glaukus vendégei. — A pompéji ház leírása. — A lakoma.

Glaukust a természet minden jóval megáldotta. Szép, erős, gazdag, eszes, előkelő származású, tüzes indulatú és költői lelkű volt — de nem ismerte a szabadságot. A római iga alatt nyögő Athen szülötte volt. Korán örökölte nagy vagyonát, s az utazás változatos örömei feledteték vele, hogy van a világon nemesebb becsvágy is.

A római császári palota vakító fénye lebűvölte, ott telepedett meg ő is Rómában, s az ő nagy úri kényelemmel, kiválóan finom izléssel berendezett hajléka minden művésznek s a művészet minden barátjának találkozó helye volt.

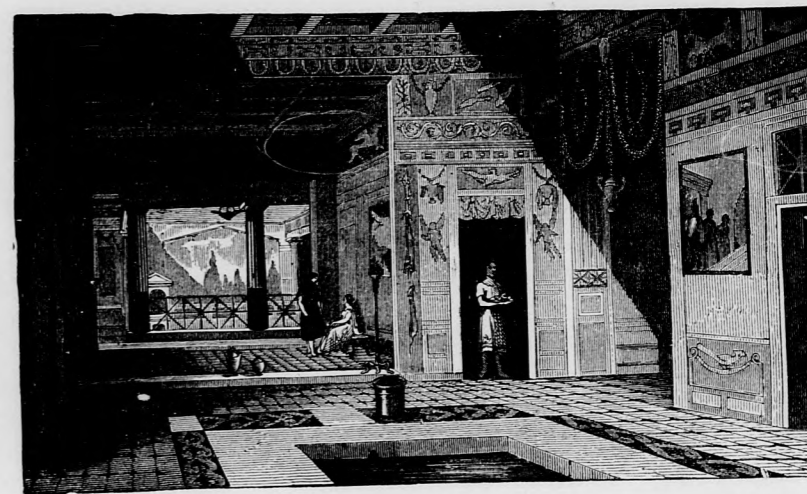
A Rómában tartózkodó görög szobrászok és festők egymással vetélkedtek, hogy honfitársuk otthonát minél irigyeltebbé tegyék. Pompéji nyaralójának romjai még ma is bámulatot keltenek.

A legkisebb részletekig tökéletes volt e ház belső berendezése, minden tárgy műbecsű volt benne. Glaukus maga is költő volt, szenvedélyes tisztelője és bámulója Homerosnak és Aeschylusnak. A görög elbeszélő és drámai költészet e két nagy mesterének műveiből vett falfestmények ékesítették Glaukus házának falait.

A római ház nem volt hasonló a mai házakhoz. A keskeny folyosószerű *vestibulumon* át egy kis csarnokba jutunk. Néha oszlopos volt ez a csarnok, de rendszeren nem. Három oldalról ajtók nyíltak a hálótermekbe, itt volt a kapus szobája is. A kényelmesebbek vendégszobákkul szolgáltak. A csarnok végén jobbra és balra egy-egy szoba a ház női tagjainak a háló szobái voltak. A csarnokot koczka-kövekkel rakták ki, közepén volt az esőtartó medence (impluvium), ide hullott be a tetőnyíláson át az eső. Az impluvium mellett állott a házat védőistennek a szobrára — továbbá a házi tűzhely, melyről a római költők műveikben olyan gyakran emlékeznek meg. Ez a Lareseknek volt szentelve. Pompéjiben az ilyesmik nagyon mellékes dolgok voltak, a régi római hagyomány megtűrt nyomai; jelentőségük azonban csekély. A legfeltűnőbb helyen nagy faláda állott, bronz vagy vaspántokkal és sarkokkal ékesített s erős kapesokkal a vastalapzathoz erősítve. Ebben tartotta a házigazda a pénzt, értékesebb holmijait. Legalább ez volt a rendeltetése. Annyi bizonyos, hogy a Pompéjiben talált vasasládák — mind üresek voltak.

A csarnokot *atriumnak* hívták. Itt fogadta a ház ura a maga mindennapi udvarlóit, az úgynevezett klienseket, a kik türelmesen váraoztak, míg a pártfogó, a «kegyúr» kijött s fogadta alázatos hódolatukat. Azzal az ajtóval szemben, mely az atriumba nyílt a folyosóról, egy terem volt, a *tablinium*. Ennek a padlóját drága mozaikkal rakták ki, falain pedig szép freskók díszlettek. Az ösök vitéz tetteinek vagy a házi gazda nyilvános szereplésének az emlékei voltak itt együtt. A terem egyik szögletében volt az ebédlő helyiség (triclínium), másik oldalán egy kised kamara,

bizvást kincstárnak nevezhetjük. Itt őrizte a gazda legértékesebb holmijait. A terem körül oszlopok sorakoztak egymás mellett. Ez volt a római ház legdiszesebb része. A kisebb fajta házak peristiljének a közepén egy piczinyke kert volt, gyakran állványokra tett vázákban ápoltak néhány virágot s ennyi volt a kert. Az oszlopsortól jobbra és balra különféle szobák nyíltak, a család tagjainak a számára; voltak külön ebédlők téli és nyári használatra, ha a házi gazda tudománytal, irodalommal szeretett foglalkozni, volt dolgozó szobája, könyvtár szobája. Természetesen akármilyen kis kamara elég nagy volt erre a célra, mert a papyrus-tekeresek, melyre a rómaiak műveiket irták, nem sok helyet foglal-

ATRIUM.

tak el. Az oszlopos terembe nyílt a másik végen a konyha. Gazdag emberek házaiban szökőkút, halastó medenczéje volt e terem közepén, külön díszes ebédlők, képtár-szobák nyíltak jobbra és balra. Továbbá hosszukás négyszög alakú virágos kert is tartozott a nagyobb házakhoz, melyekben szobrok, szökőkutak, dísznövények ragadták meg a szemlélő figyelmét. A ház legtulsó végében volt a kertész kamarája.

Rómában a nagyobb házak emeletesek voltak, sőt volt olyan is, a mely két emeletnek felelt meg, de Pompéjiben ekkora házra nem volt senkinek szüksége. A római nagy palotákban a legdiszesebb ebédlő rendszeren a második emeleten volt, egyébként a római házak ebédlői nem voltak nagyok, kilenc-tíz ember fért el bennök, ha több vendéget hívtak meg, akkor a tágas atriumban terítettek.

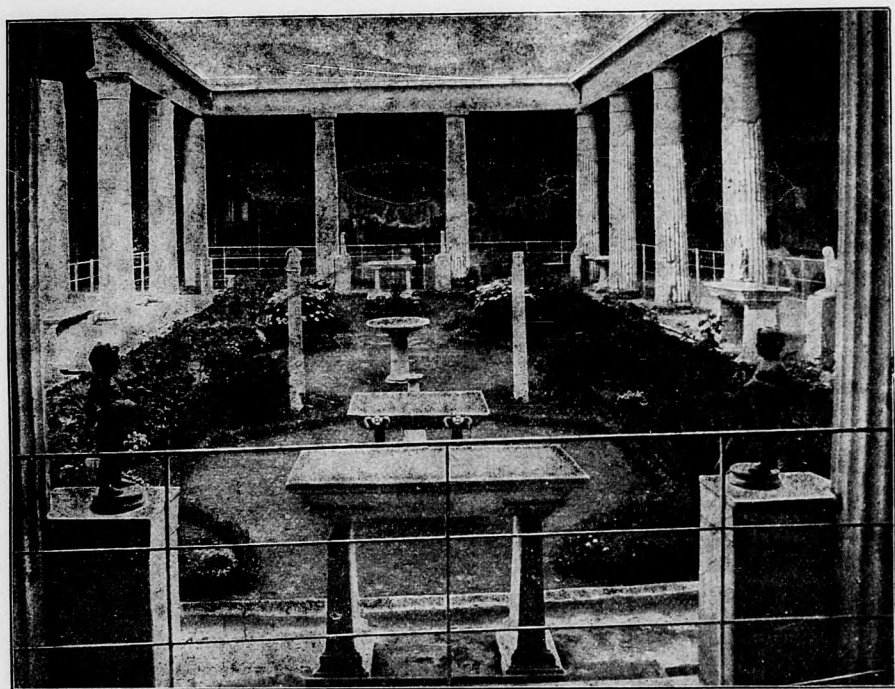

«CAVE CANEM!»

Ez az általános kép, melyet a római házról festettünk, minden részletében ráillik a pompéji házakra is, a különbség csupán az, hogy kisebb méretekben épültek. A házak belsejének díszítése természetesen a gazda izlésétől függött. Mozaik padlók, oszlopcsarnokok, freskók mindenütt voltak, sőt a kis termeket a falfestmények néha a

Az előcsarnokból jut az ember az atriumba, melynek a falain Raphael ecsetjére méltó freskók maradványait fedezték fel. A műbirálók a nápolyi múzeumban még ma sem győzik eléggé csodálni. Ezek a freskók azt a jelenetet örökítik meg, mikor Achilles Briseistől elbucszik.

Az atriumból keskeny lépcső visz fel az emeletre, hol a rabszolgák szobái vannak. Ugyanott két-három kisebb hálókamara is van esetleges vendégek számára. A falakon mindenütt festmények, melyeknek a tárgyát a görög hitregéből vette a művész.

A RÓMAI HÁZ DÍSZ-TERME, A PERISTYLIUM.

csalódásig megnagyították, a fák, lombok, madarak a falakon a kis szobát kertté változtatták s úgy tüntették fel, mintha jóval nagyobb volna.

Glaukus háza a legkisebbek, de a legtökéletesebb izléssel épült házak közé tartozott Pompéjiben. Valóságos minta-ház a nagyúri legényemberek számára.

Hosszú, keskeny folyosó vezet az előcsarnokba, melynek mozaik padlója kutyát ábrázol s mellette e sor: «cave canem» (= vigyázz, itt a kutya). Az atrium két oldalán egy-egy nagyobb szoba ajtaja látszik. Itt fogadta Glaukus a nem rangjából látogatókat, a kiket lakása belső részeibe nem akart bevezetni.

A tablinium következett aztán, mindkét végén tirusi biborral festett drága szőnyegek borították a bejárót. A falfestmény egy költőt ábrázolt, a ki barátjának költeményt olvasott fel, a padló mozaikján pedig egy színigazgató oktatta a művészeit szerepeikre.

A tabliniumból jutott az ember a peristilbe. Hét virágkoszorusz oszlop vette körül ezt a diszes termet, avagy ha tetszik kerthelyiséget, mert hófehér márvány vázákban a legkritkább fajta virágok pompáztak. A csarnokos terem jobb felén a házi isten szentélye állott, a mely holmi kis kápolnához volt hasonló, előtte a bronzból készült három-láb.

Az oszlopsortól balra két kis hálókamara nyílt, jobbra a triclinium.

Itt voltak már együtt a meghívott vendégek.

A mahagonia-fából készült, simára fényezett és ezüst arabeszkekkel díszített ebédlő asztal körül három heverő pamlag volt elhelyezve, himzett, ruganyos párnák tették ezeken kényelmessé a fekvést.

— Mondhatom Glaukus, hogy a te házad valószínű remek apróság. Micsoda freskóid vannak... az az Achilles... az a fej... az a... hm — mondá Pansa, az aedil.

— Ha Pansa dicséri, az már valami! — jegyzé meg Klodius — mert az ő háza falán a freskók méltók egy Zeuxis ecsetjére.

— Hizelgő vagy, Klodius, — istenemre hizelgő, — viszonzá Pansa, a kiről egész Pompéji tudta, hogy a legsilányabb freskók éktelenkednek a háza falán.

Ekkor léptek be az étékfogó rabszolgák. Az első fogás került az asztalra: izletes fügek, tojás és mézzel kevert bor. Az öt vendég ezüst mosdótálcákban előbb kezet mosott s a rabszolgák tiszta törülközőt nyújtottak át mindeniknek. Ámde az aedil a saját zsebkendőjét vette elő s páratlan méltósággal és tüntetőleg abba törülte a kezét.

— Gyönyörű kendőd van, Pansa, — sietett Klodius megjegyezni, — a szegélye olyan széles, mint egy öv.

— Igen, ... elég szép, azt mondják, ez Rómában a legújabb divat. Különben Glaukus az ilyesmihez jobban ért, mint én.

Glaukus fölemelte poharát s Bacchusnak gyönyörű kis szobra felé fordulva így fohászzkodék fel:

— Nézz reánk kegyesen, ó Bacchus!

A vendégek ismételték e fohászt. Minden lakomának így kellett megkezdődnie.

Aztán elhelyezkedtek a heverő pamlagokon az asztal körül s hozzá láttak a lakomához.

Sallustius, az úri eszem-izsom fráter az első pohár bort szüresölgetve illetéknéppen áradozott:

— Ez legyen az utolsó kortyom, ha ennél jobb bort Pompéjiben még valaha ittam!

— Hé, rabszolga, hozd ide az amphorát s mutasd meg! — parancsolá a házigazda.

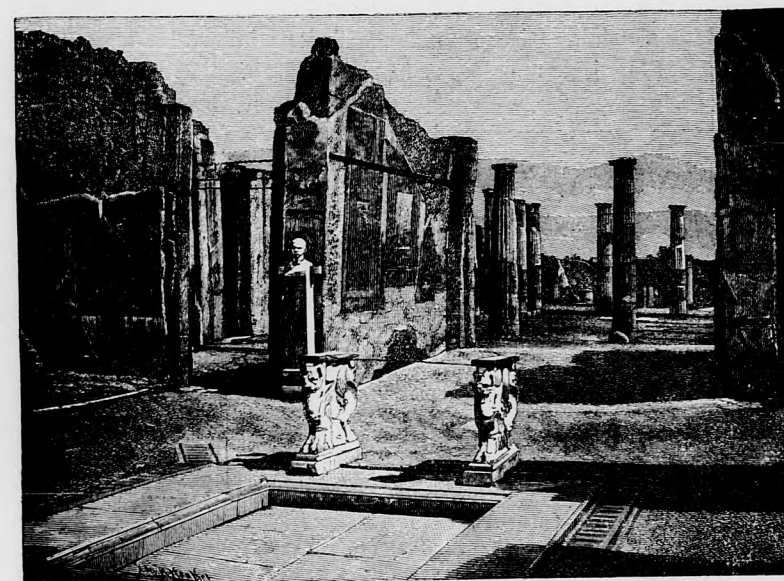
Az amphora oldalán pedig írva állott, hogy a feldicsért bor chiosi és negyven esztendő.

— A hó felségesen lehütötte, — mondá Pansa.

— Mikor lesz újra részünk egy kis vadállatviadalban? — kérde Klodius.

— Augusztus idusán; nagyszerű fiatal oroszánt tartogatunk arra az ünnepélyes alkalomra, — felelé Pansa.

— Kit fogtok elébe dobni? ... Elég baj, hogy

EGY POMPÉJI-I HÁZ ROMJAI.

mostanság olyan nehéz valakit fogni. Már akár bűnös, akár ártatlan, kell valakit keritened, Pansa!

— Eleget töröm rajta a fejemet, — viszonzá nagyképpen az aedil. Elég hitvány az a törvény, a mely megtiltja, hogy saját rabszolgáinkat dobassuk a vadak elé. Micsoda dolog a saját jószágunkkal való szabad rendelkezést korlátozni.

— Bezzeg a régi jó időkben más élete volt a nemeseknek! — sápitozott Sallustius.

— Egy nyomorult rabszolgát kimél a törvény s így megfosztja a köznépet a legkívánatosabb, a legkedvesebb látványosságtól. Gyönyörű egy jelenet is az, mikor az oroszánt reá rohan az áldozatára... És ilyen ártatlan örömtől is megfosztják... Báresak az istenek egy derék gonosztevőt küldenének a legközelebbi alkalomra.

— Valóban adjunk hálát az isteneknek, hogy Nero már nem él; ő volt az, a ki tíz évig zárva tartotta az amphitheatrumot.

— Valóságos zsarnoki cselekedet!

— Csodálom, hogy e miatt nem tört ki ellene lázadás, — vélekedék Sallustius.

Mig így beszélgettek, a rabszolgák egymásután hozták az inyes fogásokat s az úri vendégek hatalmas étvágyal fogyasztották. A huszonnégy éves Sallustius villogó szemekkel nézte a ritkábbnál-ritkább csemegéket és nagyokat csettentve felkiáltott:

— Aranyos házi gazda vagy, Glaukus, aranyos mondom! . . . Micsoda finom bárány-czomb! . . . Isteni eledel!

Glaukus bólintott a fejével s így szólott:

— Meg akartalak titeket néhány britanniai osztrigával lepni, de a halászok üres kézzel állítottak be. (Folyt. köv.)

Az ó-gyallai csillagvizsgáló.

Képekkel.

Tudományos megfigyelésekre és vizsgálódásokra szentelt intézeteink között az Ó-Gyallán épült csillagvizsgáló intézet egyike a legérdekesebbeknek.

A csillagászat már magában véve is az a tudomány, mely tárgyának nagyszerűségénél fogva sok embernek az érdeklődését felkelti.

Nem hiszem, hogy volna ember, ki midőn a csillagos égboltra tekintett, nem tette volna föl magában a kérdést: Vajjon mi lehet az a csillagó kicsiny fény, mely ott a mérhetetlen távolságban, a szabad égürben lebeg s mécesként pislog? Miért van az, hogy az egyik csillagnak fénye nagyobb, a másiké meg alig-alig látszik? Miért van az, hogy az egyik fehér, a másik kék vagy épen vörös színű? Vajjon a csillag egy égő lángnak a fénye, vagy talán test, mely izzásban van és világít?

Nem ilyen csillag-e a mi Napunk is? Nem ilyen csillag-e a mi Holdunk is, mely éjjeleinket teszi világosabbá?

Vagy honnan van az, hogy egy-egy csillag elszakad néha az égboltozattól s szédítő sebességgel zuhan alá a mélységes sötét semmiségbe?

Ilyen és hasonló megfigyelések keltették az emberben már régóta a vágyat, megtudni valamit a csillagok csodásnak látszó világából.

S mit tett az ember, hogy eme vágyát kielégítse?

Miután szemei gyöngék s tehetetlenek a nagy távolságokkal szemben, hatalmas távcsövekkel fegyverezte föl azokat, hogy bepillantasson a végtelen kiterjedésű sötét világűrbe. A távcső a csillagásznak az, a mi a rövidlátó embernek a pászsem, a nagyító.

Kezdetben a távcsövek nagyon egyszerű szerkezetűek voltak; két-három üveglencse állványra szerelve már elég jó szolgálatokat tehetett. Ma már egész távcsőóriásokat állítottak össze, melyeknek mozgására gyöngye az emberi erő, gépezetek szükségesek hozzá.

Természetes, hogy a nagy távcsövek kellő elhelyezésére megfelelő épületek is emeltettek. A távcsövek nem is vihetők már egyik helyről a másikra a megfigyelések alkalmával, hanem állandóan vannak megerősítve alkalmas állványokon.

Így keletkeztek a kupolás, tornyos csillagvizsgáló intézetek, mint a milyen az Ó-Gyallán épült csillagvizsgáló is.

Az ó-gyallai observatorium eredetileg magántulajdon volt: Konkoly Thege Miklósé, csak 1898-ban került a magyar állam birtokába, Konkoly Th. Miklós úgy ajándékozta oda.

Fölszerelése igen gazdag.

Maga az épület három kupolás toronyból áll; a hosszúkas épület két végén van egy-egy nagyobb kupola és a közepe táján van a harmadik, a legkisebb, mely formájára is eltér a többitől.

Mindenik kupola egy-egy távcsövet takar. A csillagvizsgáló északi végén emelkedő hatalmas kupola zárja magába a nagy 10 hüvelyknyi lencsével bíró távcsövet, melynek szerkezete igen bonyodalmas. Erős vasállványon áll, hossza körülbelül 5 méter. Az egész gépezet súlya közel 3000 kilogramm. A hatalmas távcső azonban szabad kézzel egész könnyen forgatható tengelyei körül, s beállítása az égbolt valamely pontja felé a legkisebb megerőltetéssel sem jár.

Az objectiv lencse átmérője másfél deciméter, s Merz Zsigmond híres optikai műhelyében csiszolták Münchenben.

24-féle szemlencsével (okuláre) a nagyítást különböző fokozatokban eszközölheti; a legnagyobb nagyítású közel 1000-szeres képet ad.

Ha a távcsövet (refractor) az égnek egy bizonyos pontjára, például az Aldebaran csillagára (Tauri) irányítjuk, csakhamar észre fogjuk venni, hogy a csillag a távcsőből kiszaladt; a távcsövet folytonosan a csillag után kell tolnunk, hogy az

a távcső látómezejében állandóan benne maradjon. A távcsőnek a csillag után való mozgását az ó-gyallai refractornál, mint újabban minden nagyobb távcsőnél, óragépezet végzi, a mely pontosan és olyan sebességgel hajtja odébb az egész nagy távcsövet, a milyennel a csillag szalad tova.

A gépezet pontos működése különösen az égi testek photographálásánál nagyfontosságú. Ilyenkor megkívánjuk ugyanis, hogy az égi test huzamosabban a távcső egy bizonyos pontjában maradjon meg mindaddig, míg az érzékeny photographiai lemezen kellő nyomot nem hagyott hátra. Ha azonban az óragépezet nem mozgatná a távcsövet a csillag után a kellő sebességgel, a photographiai lemezen a kiszaladó csillag képe elnyúlnék s a pont alakú csillag egész vonallá hosszabbodnék meg.

A csillagvizsgáló déli végén levő kupolában egy 6 hüvelyk átmérőjű lencsével bíró távcső van felállítva, mely szerkezetében némileg eltér a nagy távcsőtől. A 10 hüvelykes távcső a strassburgi és potsdami csillagvizsgálók nagy távcsövének mintájára Konkoly által házilag készült, a 6 hüvelykes távcső mechanikai részét ellenben a Cooke-czég készítette Angliában.

Ezen kisebb távcső leginkább a bolygók tanulmányozásánál nyer alkalmazást.

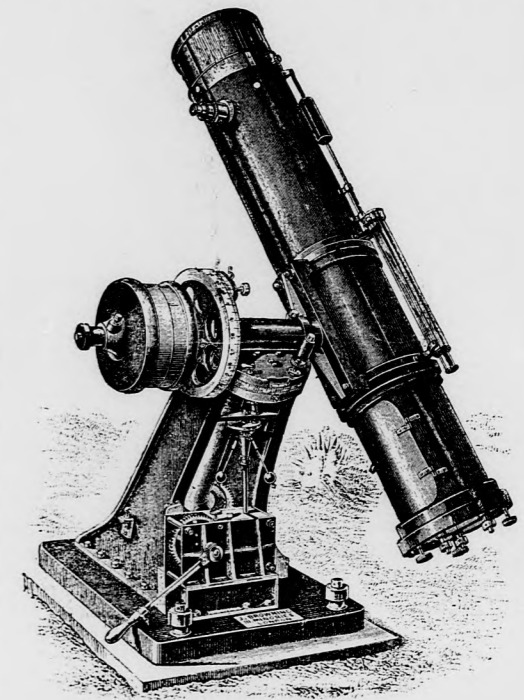
A középső kupolában végül egy 4 1/2 hüvelykes távcső van elhelyezve; ez szerkezetében teljesen a 6 hüvelykes mintájára készült ugyancsak Angliában. Óragéppel is bír, mint a 6 hüvelykes. Feladata pedig a mi világító Napunk megfigyelése.

Sokat tud mesélni az a világító napsugár, mely onnan a végtelenből lejön hozzánk a Földre. Elmondja keletkezésének történetét, elbeszéli mindazt, a mi történt vele fönt a Nap honában, s azt is, a mi érte, midőn a Föld légkörébe hatolt. Ebből tudjuk meg, hogy a Nap hatalmas, vörösén izzó égitest, melyen a hőmérséklet sok ezer foknyi. A földi anyagok, fémek és nem fémek ott teljesen megolvastva, folyékony izzó állapotban vannak és világítanak. A gázok az óriási hőmérséklet következtében nagy feszítő erővel vannak felruházva, s időnkint hatalmas kitéréseket hoznak létre, melyek a mi tűzhányóink vulkanikus kitéréseit jóval fölülmúlják. Az így kilökött anyag sokszor több százezer kilométernyi távolságba vitetik a Nap felületétől. Ezek az úgynevezett *protuberanciák*. Innen a Földről a protuberanciák óriási lángnyelveknek látszanak, vörösvörös színben, alakjukat folyton változtatva,

majd összefüggő egészet képeznek, majd meg egyes foszlányok alakjában jelennek meg. A világűrbe kilökött anyag ismét a Napra hull vissza, s ott úszik az izzó látómegeken. Ez a fekete anyag képezi a napfoltokat.

A protuberanciák vizsgálatára külön műszer szolgál az ó-gyallai csillagvizsgálón, s külön szerkezet van a napfoltok tanulmányozására.

Az ó-gyallai csillagvizsgáló főleg a csillagok physikai tüneténeinek tanulmányozására van berendezve, s így főleg olyan eszközökkel szereltetett föl, melyek az astrophysika céljaira szol-

A NAGY TÁVCSŐ.

gálnak. A szinképvizsgálatokhoz szükséges szinképelemző készülékek egész gyűjteményét találhatni Ó-Gyallán, s ezen spectroscop-gyűjtemény talán a leggazdagabb az egész világon.

A magyar állam mindenesetre igen értékes ajándékot kapott az ó-gyallai csillagvizsgálóban, s a nagylelkű adományozó ezzel örök időkre szóló emléket emelt a tudománynak s önmagának is. A csillagvizsgáló pedig új tulajdonosának birtokában munkásságának új korszakát nyitja meg, mely remélhetőleg meg fogja tartani ezután is azt az előkelő helyet a nemzetek tudományos versenyében, mit eddigi munkásságával már eddig is kivívott magának.

Dr. Wonaszek A. Antal.

AZ ÚJ HAZÁBAN.

3

Irtá: Verne Gyula. Fordította: Zigány Árpád.

Visznek magukkal zászlót is, hogy azzal jelt adhassanak az otthon valóknak. Ha a zászlót háromszor meglobogtatják, s aztán a tengerbe dobják, akkor veszedelem fenyegeti őket, s Fritznek mindjárt el kell vinnie az egész családot Falkenhorstba, a hová ők is utána mennek. Ha azonban a zászlót csak kétszer lobogtatják meg, s aztán fölhúzzák az árbocra az ágyúk mellett, akkor nincs semmi baj, s az otthon levők nyugodtan megvárhatják, míg Zermatt úr és Jack a kaiakkal hazatér.

Ekkor Zermattné is közbe szólt. Arra kérte férjét, hogy ne ő maga menjen, hanem küldje Fritzet és Jackot, a kik már elég nagyok arra, hogy megbizhassanak okosságukban. Ernő pedig azt tanácsolta, hogy Jack és Fritz fessék be magukat úgy, mint a vademberek szokták, akkor kevésbé lesznek gyanúsak a hajó legénysége előtt.

Ezt a tanácsot el is fogadták. A két testvér befestette magát és úgy öltözködött, mint az andománi és nikobári benszülöttek szoktak. Félórával később pedig a kis kaiak gyorsan kisiklott a nyílt tengerre a folyócska torkolatából.

A Czápa-szigetnél Fritz egészen a parti szirték közé kormányozta a kis kaiakat, hogy lehetőleg rejtve maradhasson a vizsgálódó szemek elől. Két órai kitarató evezés után sikerült elérniök a sziget nyugati kiálló szirtfokát, s mikor óvatosan megkerülték a kiugró földdarabot, egy mérföldnyire tőlük, egy szűk öbölben megpillantották a hajót. Háromárbozos korvett volt, s látszott, hogy azért húzódtott meg az öbölben, hogy tatarozzák, mert árboczai le voltak szerelve, a parton pedig sátrak voltak felütve a legénység számára.

Mihelyt a hajóról észrevették a kaiakat, azonnal barátságosan integettek feléje; kétségkívül benszülötteknek nézték őket, mert csak jelekkel csalogatták őket a hajóra: de Fritz és Jack, bár most már meg voltak nyugtatva, hogy a korvett nem kalózhajó, egyelőre nem akartak érintkezésbe lépni vele, hanem megfordultak és három órai evezés után ismét kikötöttek az Üdv öblében.

III.

A «Licorne» angol korvett. — Az ágyúlövések. — A sajka megérkezik. — A Wolston-család. — Tervek a jövőre. — A búcsú. — A korvett elutazása.

A tiz ágyúval felszerelt «Licorne» nevű angol hadi korvett Sydneyből, Ausztráliából indult útnak az afrikai Fokvárosba. Kapitánya, Littlestone sorhajóhadnagy, hatvan embernek parancsolt. A matrózokon kívül volt a hajóján egy angol család is, melynek feje, betegsége miatt, kénytelen volt Ausztráliából Európába visszatérni. Összesen négyen voltak: Wolston úr, a neje és két leányuk, Anna meg Doll, az egyik tizenhét, a másik tizennégy éves. Wolston úrnak volt még

egy fia is, James, a ki ekkor a Fokvárosban lakott nejével és kis gyermekével.

A «Licorne» hat héttel ezelőtt, 1816 áprilisban hagyta el Sydney kikötőjét, s parancsnokának, a tengernagyi hivatal megbízásából, kutatnia kellett útjában azt is, hogy nem maradt-e valami nyoma a «Dorcas» hajótörésének. Erről a hajóról már harmincz hónap óta semmi hírt sem hallottak, de hogy elveszett, az bizonyos volt, mert fő kormányosát, három matrózzal együtt, egy Sydneybe tartó hajó félig éhenhalva megtalálta és fölszedte a nyílt tengeren. De sem Greenfield kapitányról, sem a többi matrózokról és utasokról — a kik közt Montrose ezredes leánya is volt — nem tudták, hogy a tengerbe veszték-e, vagy esetleg valami szigetre menekültek. Ezért bizták meg a «Licorne» parancsnokát, hogy útjában kutassa át az ismeretlen szigeteket, hátha a szerencsétlen hajótörötteknek valahol nyomára akadhat.

Október 8-dikán az ört álló matróz földet jelzett az árboc kosarából. Littlestone hadnagy rögtön megnézte a térképet, de sehol semmi nyomát sem találta rajta a szárazföldnek. Ez a föld tehát — valószínűleg sziget — még teljesen ismeretlen volt.

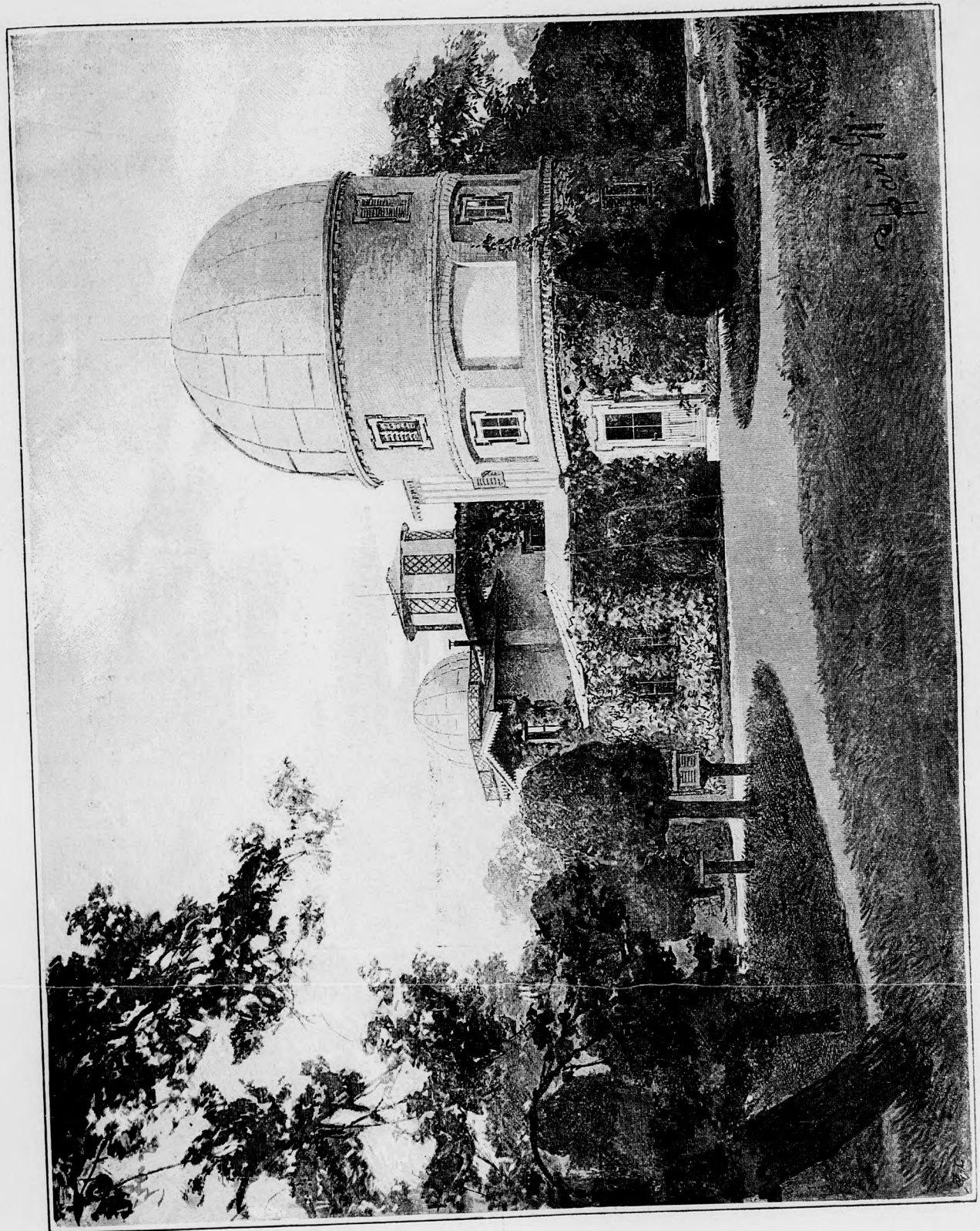
Mivel a hajón némi tatarozást kellett végezni, a hadnagy elhatározta, hogy alkalmas öblöt keres a szigeten, s ott horgonyt vet. Ez meg is történt, s a legénység azonnal hozzá fogott a munkához.

Két nap telt el így, midőn október 10-dikén reggel két nyugat felől hangzó ágyúlövés vonta magára a parancsnok és a legénység figyelmét. Erre felelni kellett: s pár percz múlva három ágyúlövés dördült el a «Licorne» fődélzetén.

Ennél többet Littlestone hadnagy nem tehetett. Miután hajója le volt szerelve, nem indulhatott el az ágyúlövés után; várta tehát, hogy azok látogassák meg őt, a kik a segítségére szorultak. Matrózokat küldött föl az árboc-kosárba, hogy vizsgálják a szemhatárt: de hiába! sehonnan semmi...

Dél felé kitért a vihar, mely három napig tartott. Mihelyt a vihar elcsöndesült, október 13-án ismét több ágyúlövés dördült el a szigetnek ama felén, a honnan az első kettőt is hallották. A «Licorne» parancsnoka két ágyúlövéssel felelt rá, s elhatározta, hogy mielőtt hajója teljesen rendben lesz, azonnal körülhajózza az egész szigetet.

De még ugyanaz napon, délután négy óra tájban egy kaiak jelent meg azok közt a szirték közt, melyek kelet felé az öblöt szegélyezték. Littlestone hadnagy, a ki épen a fődélzetén sétált, szemügyre vette messzelátójával a kaiakat. Két sötétbőrű benszülött ült a kaiakban, mely óvatosan, bujkálva közeledett a szirték között. A hajó legénysége, a hadnagy parancsára, barátságosan integetett nekik, s néhány angol szót is kiabált feléjük, de a kaiak, midőn már puska-lövésnyire ért a hajóhoz, hirtelen megfordult és eltűnt, a merre jött.

AZ Ó-GYALLAI RÉGI CSILLAGVIZSGÁLÓ.

A délután hátralevő részében semmi sem történt. Estére kelve Littlestone hadnagy tanácskoztott tisztjeivel, s közösen azt határozták, hogy másnap délelőtt vízre bocsátják a nagy mentőcsónakot, s megfelelő számú legénységgel útnak indulnak a sziget keleti és északi partjának átkutatására.

Másnap, épen midőn tengerre akarták eresztetni a csónakot, a keleti szirtek mögül, a hol tegnap a kaiakot látták, egy tizenöt tonnás, erős vitorlásajka bukkanat elő s egyenesen a hajónak tartott. Mikor kibukkant a nyílt tengerre, hátsó árboczára piros-fehér lobogót rántott föl, a következő perczben pedig egy kisebb csónakot eresztettek a vízbe, melybe két férfi ült be, s a fehér lobogóval, mint a béke és barátság jelével gyorsan evezett a korvett felé.

Ez a két férfi Zermatt úr és legidősebb fia, Fritz volt. Fölréve a hajóra, elmondták, hogy ők a *Landlord* hajótöröttjei, s hogy a hajó már vagy tíz éve pusztult el. Az angolok álmélkodva hallgatták az apa elbeszélését, melynek végétével Zermatt úr meghívta a parancsnokot, hogy látogassa meg őket sajkájukban.

Littlestone hadnagy örömmel fogadta a meghívást és nemsokára ő is ott volt a sajkában, a hol Zermatt úr bemutatta neki egész családját és Jenny Montrose kisasszonyt is.

— Micsoda föld ez, Zermatt úr, — kérdezte a parancsnok — a hol ön már tíz év óta lakik?

— Mi Új-Svájcznak neveztük el, — felelte Zermatt úr — s reméljük, hogy meg is tartja ezt a nevet.

— Hát sziget ez, parancsnok úr? — kérdezte Fritz.

— Úgy van: sziget, az Indiai-Óceánban; de a térképeken eddig még semmi nyoma sincs.

— Mi nem tudtuk, hogy sziget, — mondta Ernő — soha sem mertük átkutatni, mert féltünk, hogy benszülöttekkel találkozunk.

— Jól is tették, — viszonzá Littlestone hadnagy — mert mi is láttunk benszülötteket tegnap egy kaiakban...

— Oh, azok a benszülöttek mi voltunk: Fritz és én! — felelte Jack kacagva, s elmondta az ügyes eselt a hadnagynak, a min aztán ez is jól mulatott.

Legnagyobb volt azonban Jenny öröme, mikor megtudta, hogy Littlestone hadnagy ismeri Montrose ezredet, sőt azt is tudja, hogy szerencsésen megérkezett Portsmouthba, s onnan Londonba. Természetes, hogy az ezredes ezóta már megtudta a *Dorcus* elsüllyedését, s bizonyára kétségbeesetten siratja elvesztett hittegyetlen leányát.

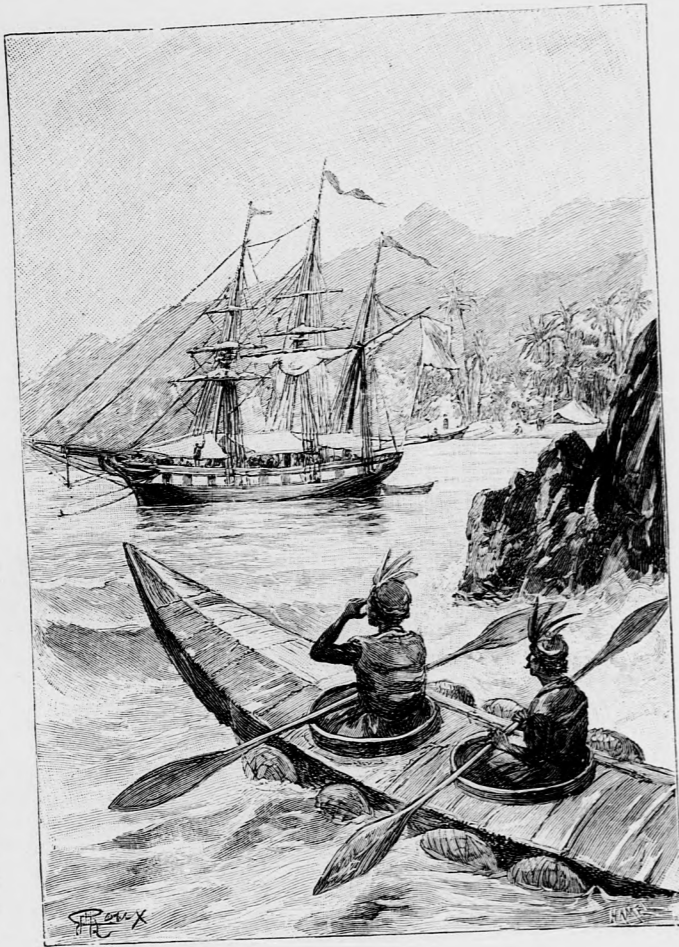
Zermatt úr az egész családjával haza akart indulni Felsenheimba, s kérte a hadnagyot, hogy legyen szívesen látott vendégük, de a parancsnok halani sem akart erről. Először ő akarta megvendégelni a szegény hajótörötteket. Terítettet tehát a *Licorne* fődélzetén s miután vidám beszélgetés közben megebédelték, háromsátrat ültetett föl számukra a par-

ton, hogy legyen hol aludniuk.

— Kedves Betsie, — mondta Zermatt úr a feleségének, midőn egyedül voltak — most itt az alkalom, hogy visszamehessünk Európába... Csak az a kérdés, hogy megragadjuk-e ezt az alkalmat?

— Miért hagynók itt ezt a földet, a hol boldogok vagyunk? — viszonzá Zermattné. — Mi már öregek vagyunk, nekünk csak nyugalom kell, s azt megtaláltuk itt: minek indulnánk most újra ilyen hosszú és veszedelmes útra?

— Ah, kedves Betsie! — kiáltott föl Zermatt

KÉT SÖTÉTBŐRŰ BENSZÜLÖTT ÜLT A KAIKÁBAN.

úr, megölelve a feleségét — egészen a szivemből beszélsz!... Csak hogy nem csupán magunkról van ám szó!... Hát a fiaink?...

— A fiaink?... Nos, ha nekik tetszik, ám menjenek haza... ők még fiatalok, övék a jövő... s bármily fájdalmas lesz is a válás, ha menni akarnak, bele kell nyugodnunk...

— És Jenny?...

— Ő mindenesetre elmegy az apjához, — sóhajtott Zermattné szomorúan. Pedig már leánynomnak tekintetem őt...

Zermatt úr és neje még sokáig beszélgettek a jövőről, s csak hajnal felé szunyadtak el egy kisé. Reggel aztán az egész család hazament Felsenheimba, s velük ment Littlestone hadnagy is két tisztjével, meg az egész Wolston-család.

Valamennyien megbámulták Zermatt úr sziklába vájt otthonát, a kis gazdaságot, a kényelmet és jólétet, mit tíz esztendei szorgalmas munkával ki tudott erőszkölni ezen a pusztai szigeten. Legjobban tetszett minden a Wolston-családnak; és Wolston úr, mikor estefelé búcsúzni kezdtek, így szólt Zermatt úrhoz:

— Kedves barátom: megengedi, hogy őszintén kérdezhessenek ön-től valamit?

— Sőt kérem!

— Lásza, ez a nyugodt, boldog élet tetszik nekem. Hiszem, hogy meg is gyógyulnék, ha itt maradhatnék ezen az áldott szigeten... Nem engedhetné meg nekem és családomnak, hogy meghúzódjunk a sziget valamelyik félreeső zugában...

— Oh, Wolston úr! — kiáltott föl Zermatt nagy örömmel — boldogok leszünk, ha vendégül tiszteleteljük önt kedves családjával, s megoszthatjuk önökkel azt a keveset, a mink van...

— Éljen Új-Svájcz! — kiáltottak föl valamennyien és vígan koczingtattak.

— S éljenek, a kik itt maradnak! — tette hozzá Ernő.

Fritz nem szólt, csak Jennyre nézett, a ki némán lehajtotta a fejét.

Másnap aztán, hosszas tanácskozások után, s a *Licorne* parancsnokának a beleegyezésével, a következőket határozták el.

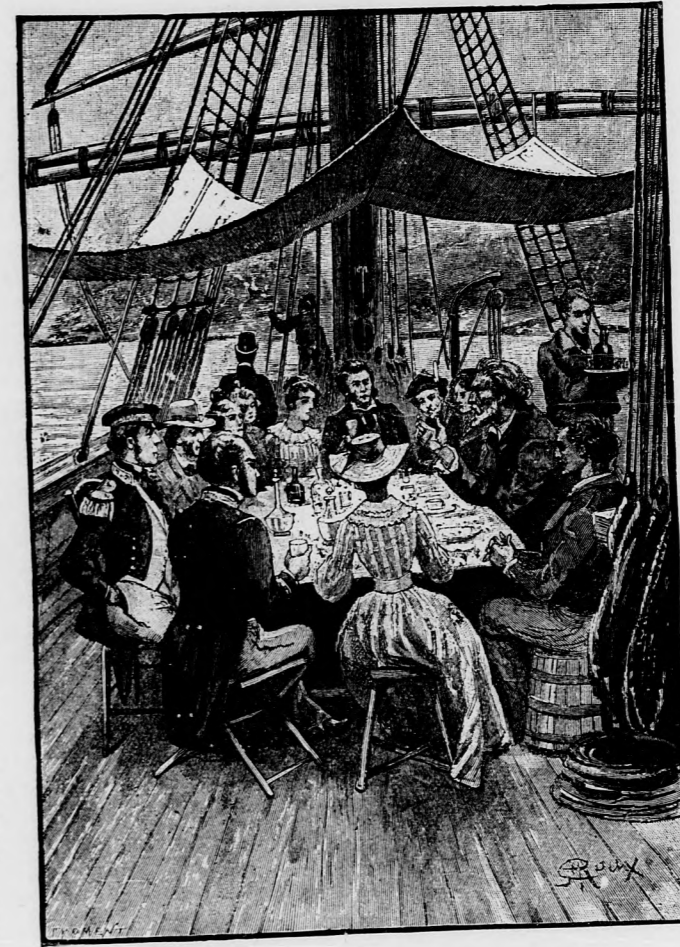
A Wolston-házaspár, idősebb leányával ott marad a szigeten; helyettük Fritz, Feri és Jenny hajóra szállnak, s velük megy Doll is, a kisebbik

Wolston-leány, a ki Fokvárosba utazik a bátyjához, s aztán visszajön vele meg egész családjával a szigetre. Ernő és Jack Új-Svájczban maradnak szüleikkel.

Zermatt úr följajánlta a szigetet Angliának. Littlestone hadnagy ideiglenesen elfogadta az ajánlatot s megígérte, hogy a hivatalos birtokbavételt is ő maga fogja végezni. Ez alkalommal vissza fogja hozni hajóján Fritzet, Ferit és Montrose kisasszonyt, — a kitapja bizonyára örömmel ad nőül Fritzhez — továbbá elhozza Fokvárosból James Wolstont a feleségével, kis gyermekével és Doll kisasszonnyal együtt.

Zermatt úr aztán mindent összeszedett, a mit csak Angliában pénzze lehetett tenni: a

sok gyöngyöt, mit eddig csupa mulatságból halásztak, a korallokat, a szerezés-diót, a vaniliát, melylyel zsákokat töltöttek meg. Ezeknek az árából Fritz a gyarmatosításhoz szükséges szerzőségeket, anyagokat, gépeket veszi meg, mikor a szigetre visszatér. Ezenkívül Zermatt úr csereberélt is egyet-mást Littlestone hadnagygyal: néhány hordó bort és pálinkát, felső- és alsóruhákat, fehérneműt, de különösen sok puskaport, ólmot és puskát, a mire nemcsak a vadászat miatt, hanem azért is szüksége volt, hogy az esetleges, bár nem valószínű támadásokat vissza tudja venni.

EGYÜTT EBÉDELTEK A «LICORNE» FÖDÉLZETÉN.

Végre október 19-dikén hajnalban a *Licorne* fölszédte vasmacskáit és indulásra készen állt. A búcsúzás nagyon érzékeny volt; a nők mind sirtak, s a férfiak is csak nehezen tudták visszafojtani könyveiket. Fritz, Feri meg Jenny és Doll fölszálltak a hajóra, mely lassan kifeszítette vitorláit és méltóságát teljesen nekivágott a végtelen tengernek. Három ágyúlövéssel mondott végső búcsút a szigetnek, s erre Jack és Ernő két végső lövéssel felelték a Czäpa-szigetről.

Egy óra múlva a *Licorne* fehér vitorláit eltüntette a Csalódás-fok magas szirtjei mögött.

(Folytatása következik.)

SZÜRET.

Köd nehezedik a földre sűrűen, a fákról lankadt levelek csüggenek le, nagy a csend, semmi mozgás, semmi élet nincs, egy kis pörccenés se hallatszik; ketten vagyunk élők ezen a kerek pusztán, én, meg egy szarka madár, a ki amott ül egy magányos fán mozdulatlanul. Kútgémes sötétlik ki nagy messziről, felcsapott ostora keresztben áll magas gémpjén, mintha feslett fekete kereszt volna a biboros égen.

Erről a szomorú hajnalatról eszembe jut egy vidám őszi hajnal, abból az időből, mikor még szaladozó gyerek voltam.

... Mintha ott állnék a vén Vinyicza tetején, az ég széle olyan piros, épen mint most itt előttem a pusztá fölött. Erről a hegyről beláthatok a lejtője aljában elterülő kis falumra, balra a szőlőhegyekre s a két hegy között messze lefutó mezőségre, rétre.

A kis falu minden házat, udvarát látom. Más-kor ilyenén még csöndben alszanak lent, legföljebb az eladó lányok szorgoskodnak a koránkelő tyúkok körül s egy-egy kút nyikordul meg, hol az útra készülő gazda látja el jól tartott lovait. De most élivel felfordult ez a kis falu, sűrűnek-forognak minden udvarban. A hosszú szekerek ki vannak húzva s apró, nagy körülötte hemzseg. A gazda a lovakat fogja be, csengőt is akaszt a nyakukba, mintha vendégségbe menne, mások nagy kádakat raknak a kocsira, rocskákat, kosarakat, a mennyi csak ráfér. A gyerekek is talpon vannak, egyet-egyet meg is ismernek, ott a kis Jóska, piros öves barijára most köt rá valami rojtos pántlikát, amott a Csóriék udvarában a Berezi, valami fehér szerszámot visz a hátán, bizonyára sarkány lesz.

Egy-egy koci megindul, a lovak csengőjét ide is hallom, a czifra kaput bezárják, csak a kis kapu marad nyitva, hol az öreg anyóka áll, a bundás szőrű Bodrival. A ház népe ott megy a koci után. Bodri meggondolja a dolgot s bár az öreg az ő pártfogója, mégis ott hagyja s utána iramodik a kocsinak, csak úgy porzik az út nyomában; még csak vissza se néz.

Lassan-lassan kiürül a falu s egész szekértábor mozog a kanyargós úton, mintha hosszú

fekete kigyó csúsznék rajta. Ez a fekete kocsisor arra kanyarog a szőlőhegyek felé. Arra nézek én is... Milyen vágygallyal tekintetem feléjük azon az őszi hajnalaton?! Ott a Pást, amott az Öreg, jobbra a Gohér s mindenik fölébe emelkedik hatalmas boltú tetejével az Oriás. Meredek hajlású oldalaiban szép pásztákban állanak sorban a szőlősapások. Az indák levelei fonnyadoztak, itt-ott sárgák is, de szinte kéklik a hegyek oldala a szőlőfürtöktől. Gazdag a termés!

O, felétek nézek ti öreg hegyek s úgy látlak, mintha itt volnátok előttem. Mindenitek egy-egy óriási hangyaboly most a rögeitek áldott termését fosztogató munkás népségtől.

Amott áll a vén nagy hársfa, hol a Pást meg az Öreg egymásnak vetve lábaikat, kis völgyet alkotnak. A völgyecske bársony pázsitja hamvas-szürke a ráülepedett dértől. Egészen a rétecskéig lenyúlnak a szőlőbarázdák, hol aztán gát választja el őket egymástól. A gátacska kőkény-meg mogyoró-bokrokból van, itt-ott egy-egy gyümölcsfa emelkedik ki, néhol komló futotta be, vagy szőlőinda. A gát csak ott szakad meg, hol a borházak állanak.

Máskor csendes a völgyecske, a szellő lépeget a szilvások között, madárszó is olykor-olykor hallik, csak a vén vinczellér ló egyet-egyet szőlőérés idején, hogy felvigyázoit tekintélyt emelje állatok s emberek előtt. A szalmafedelű borházak elhagyva bóbiskálnak kiugró fészeres ereszeikkel. A tetők alatt fészkelő verebek is halkan csicseregnek, mintha félnének, hogy felkeltik öreg álmaikból ezeket a csendes házacskákat. A nagy, magas, vén diófák fölübük terjesztik hatalmas ágaikat s mélyázó komolysággal hallgatnak, leveleik nem susognak a játszogató szellővel. Olyan csendes, olyan békés a szőlőhegyek vidéke nyárban!

Ebben a csendes völgyben is zaj van most. Itt tanyáz a falu gyermekesége, itt égnek sorban az apró tüzek. Mélyedés van bevágva a földbe, a gödör szélén két-két ágas, rajtuk hosszú rudon függ a katlan, a melyben a hordó forrázására szükséges víz forr.

Apó oda megy az öblös csanakkal és a bugyborékoló vízből meríti. A hordó száján ott van a levő, a mely tölcserül szolgál. Ebben öntözi a forró vizet. Aztán bedugja a hordót, meghengergeti a földön. A dugó mellől sutorogva szűrődik ki a gőz. A gyerekeség körben áll s valamit vár. Egyszerre nagy pukkanás hallatszik, mintha ágyúból löttek volna. A gyerekek kacagnak s azon vitatkoznak, hogy kiké szült nagyobbat. Durrognak, egyre csak durrognak a völgyben, a hegyek vissza kiabálnak, meg a vinczellér is felel egyet-egyet a maga puskájából.

Apó mosolyog s azt mondja, hogy Marci bátyónak is sok most a puskapora.

A borházak se csendesek. A széles folyosó alatt nagy kádak állanak. Ebben hordják a szőlőfürtöket. Tele puttonozzák ezeket még ma!

Bent a prés körül dolgoznak. A nagy srófot

felcsavarják, új hajtórudat tesznek bele. A fakteretbe bele rakják az oldalakat. Tele tömők kikaposított szőlővel s rászorítják a prést, hogy csak úgy csikorog a vén szerszám. Lent a nyíláson pedig özönnel ömlik a sűrű, zavaros színű must.

Időközönként rá-rászorítanak újra s csak ha már nem adja se csordulva, se cseppenve, akkor veszik ki az összepréselt szőlőmaradékot. Ez a szak. Jó csingérbor lesz még ebből, majd elkel jövő szőlőkaparáskor.

Vastag gerendákon fekszenek a hatalmas hordók, ezekben szűrlik le az édes mustot, a melyik már megtelt, venyigeveszővel dugaszolják el gyöngén. Mert a must haragos portéka, tüzes lelke van, nem engedi, hogy egészen elzárják, csak úgy túrja mérgében a tajtékot.

Apó betipeg, a virágos oldalú sirányt a prés alá tartja, aztán kiviszi az apró lelkeinek. Kézről-kézre jár az edény a gyermekek közt. Apó csak nézi-nézi gyönyörködve, milyen szívesen iszszák. Egy könyesepp szökik a szemébe, talán a venyige-füsttől, talán mert eszébe jut az a szüret, mikor még ő is gyerek volt. Reszkető hangon mondja: csak igyatok! — kell-e még, golyóim?

A hegyfőről muzsikászó hallatszik, ott vigan mulatnak. Nem olyan kis guliba borház ám az, mint ezek itt, piros zsindeles a teteje, üveg az ablaka, a prés se fából van, nagy durva gerendából kifaragva, hanem vasból. Az uraságé az! Szép egyenes udvar van előtte és magas eperfák állanak sorban. A cigány peccenyesszagot érez, azért jött ki, a vinczellér is ott sofrindál a legszívesebben, innen néz ki a legtöbb a csizmaszaggatásért. Kunsztol is az ifjú előtt, a kalapiját estében lövi át. Szaggathatja, ma még úgy is elvesztené, ha vadonatúj lenne is. Innen is, onnan is szól az ének, az öreg szőlőhegyek kopasz homloka mintha felvidult volna, derűsen ragyog rajta az őszi napsugár. Serényen foly a munka, hangzik a dal. A szőlőpászták között mind több-több lesz a bozros, ritkás, hol a tőkék már megvannak szedve, csak egy-egy csenevész fürt marad itt-ott. A madaraknak is kell hagyni, meg a szegényeknek is, kik csak szüret után fognak szüretelni!...

Jó alkonyulatra hajlik már a nap, mikor szünni kezd a dal, csengő beszéd váltja fel; a szedők letakarodnak a hegyoldalokról, igyekeznek az utolsó puttont is megtölteni, hogy aztán nyugalmra térjenek. Éjjel a borházakban lesz mozgalmasabb, zajosabb a világ. Kigyújtják bent az apró méceset, felszítják a padmaly alatt rakott tüzet, előkerül a kulacs, melyben jó tavalyi kutyog. Megered a szóbeszéd; a szomszédok is eljönnek kérdezősködni, hogy adja-e a prés, telik-e a hordó? Itt-ott puská durran, a furulyaszó is belekesereg az éjszakába, most is csak szomorúan, szomorúan... Miska gyerekek az apó bundájába burkolózva hallgatja az öregebbek beszédét, aztán elkezd bóbiskolni, végre is elnyomja az álom s még akkor se ébred fel, mikor a prés nagyokat nyikordul. A vén hegyek is alszanak,

valami gyenge ködtakaró borult rájuk. Nem soká alhatnak, hajnalban újra felkelti őket a frissen munkába álló szedők vidám lármája...

... Így álmodom én végig ezt, itt állva a pusztán, az őszi nap szomorú hajnalán.

Nógrádi László.

Érdekes apróságok nagy férfiak életéből.

Bernard Jakab (1735—1814), a híres francia természettudós (Voyage à l'Isle de France, Etudes de la nature szerzője), már gyermekkorában hosszasan elmulatott egy-egy rózsabokor előtt, melyen a bimbók fakadóféiben voltak. Hasonló figyelemmel vizsgálta az állatokat is, melyeken mindennap új, csodálatos tulajdonságokat fedezett fel. Egyszer atyjával Rouenbe ment, hol az atya a székesegyház előtt megállott s annak szépségét csodálta. Jakab is felnézett, és az atya azt gondolta, hogy fiát is a nagy-szerű épület lepte meg s kérdezte tőle: «Jakab, úgy-e szép templom?» A jelenlevőknek nevetni kellett, midőn a gyermek válaszul a fecskek repülését dicsérte. Az atya pedig megpirongatá fiát, hogy őt inkább ragadja el egy *fecske repülése*, mint a székesegyház.

Scott Walter (1771—1832), a történelmi regény megalapítója már mint gyermek gyűjtött régi történelmi balladákat. Soha sem dolgozott meghatározott terv szerint.

Paulini Jenő.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Október 6-dikának gyászos emlékét meghatározott kegyelettel ünnepelte meg a magyar középiskolák ifjúsága, úgy a fővárosban, mint a vidéken. A *kör-möczbányai főreáliskolában* az önképzőkör tanár-elnöke mondott lelkes ünnepi megnyitót, Reisfeld Lajos VIII. o. t. pedig szép felolvasásban méltatta a nap jelentőségét. — A *szabadkai főgimnáziumban* Szeifert Ernő VIII. o. t. tartott beszédet, Friebeisz Gyula VIII. o. t. felolvasásban ismertette az aradi vérszót: mindkettejük előadását jegyzőkönyvbe foglalták. — A *csurgói ev. ref. főgimnázium* ünnepélyét dr. Horváth József tanár lendületes megnyitó szónoklata vezette be. Izsák Ferencz VIII. o. t. a szabadságharc eseményeiről, Bárány Kálmán VIII. o. t. a tizenhárom tábornok vértanúságáról emlékezett. — A *lugosi főgimnáziumban* Litsék Zoltán VIII. o. t. lépett föl elsőnek «Az aradi tizenhárom» cz. dolgozatával, majd Bagyik Iván VIII. o. t. a vértanúk emlékszóbráról emlékezett. — A *rozsnyói ág. ev. főgimnáziumban* Banzik Samu VIII. o. t. tartott kegyeletos megemlékezést a mártíriumról. — A *máramaroszi ev. ref. főgimnázium* «Szilágyi-kör»-e szépszámu közönség jelenlétében díszüléssel ülte meg a gyászünnepet. Vékony Antal tanár lendületes megnyitója után Báthory Lajos titkár emlékbeszédét mondott, Schmid Károly VII. o. t. pedig ez alkalomra írt saját ódáját szavalta el. — A *pozsonyi kir. kath. főgimnáziumban* dr. Rencz János tanár a hazaszeretetet fejtegette. Keizlár Gyula VIII. o. tan. az aradi gyásznapi ismertette, Dukesz Mór VIII. o. t. pedig Batthyány Lajos gróf emlékét idézte föl. — A *budapesti kegyesrendi főgimnázium* szépen emle-

kezett meg a nemzet vértanúiról. Az ünnepély *Prónai Antal* dr. megható beszédével kezdődött. Mössmer Pál főjegyző az aradi tizenhárom vértanú életét ismertette, Csahihen Károly «Damjanich János» cz. költeményét szavalta el; az ünnepélyt Práznovszky Iván «Batthyány Lajos gróf» cz. dolgozata zárta be. *A selmeczbányai ág. ev. lyceumban* Bartos Pál VIII. o. t. méltatta a nap jelentőségét. — *A mezőtúri ev. ref. főgimnázium* ünnepi szónoka *Ambros Péter* tanár volt, míg az ifjúsági «kántus» szép énekdarabokat adott elő. — *A soproni ev. főgimnáziumban* Szalay Mihály VIII. o. t. fejtegette az alkalom fontosságát, míg Czipolt Géza VIII. o. tan. felolvasást tartott a mártíriumot szenvedett hősről. — *A kassai főreáliskolában* Berka József és Urbán Pál október 6-dika gyászával foglalkozó dolgozatokat olvastak föl. — *A kaposvári főgimnáziumban* Preizach Jenő VIII. o. t. méltatta az aradi tizenhárom emlékét. — *A székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnáziumban* Bereczky Zsigmond beszélt, Vaspáti István felolvasást tartott. — *A budapesti VI. ker. felső kereskedelmi iskola* ifjúsága f. hó 6-dikán délután megkoszorúzta Batthyány Lajos gróf sírját. A «Hymus» elénklése után Rotter Sándor felső o. t. tartott társiloz lelkes beszédet. Pálfi József felső o. t. beszéd kíséretében letette az intézet hatalmas babékoszorúját.

A király nevenapját s egyúttal a keresztény királyság 900 éves fennállását fényes matinéval ünnepelte meg a *Ferencz József-intézet* ifjúsága e hó 5-dikén. A «Szózat» elénklése után *Andor József* tanár lelkes szavakban emlékezett meg a nap jelentőségéről. Ezután Unger Béla VI. o. növendék elszavalta Kreml Kálmánnak ez alkalomra írt ódáját. Majd az ifjúság *életrajzokban* a magyar királyság történetének főbb mozzanatait mutatta be. Szép hatást ért el az utolsó kép, a «Vitam et sanguinem» nagy jelenete, melyben Mária Teréziát *Lánczy Ilka*, a Nemzeti Színház művésznője személyesítette, az intézet iránt való szíveségből. Apotheozisképen az összes szereplők megkoszorúzták a király szobrát. Nagyszámú előkelő közönség nézte végig az élvezetes műsort és a szereplőknek bőven kijutott a tapsból. Jelen voltak Gromon Dezső államtitkár, Rohonczy György altábornagy, Várady Árpád, Kohl Medárd, Keglevich István gróf, Heinrich Gusztáv, Kemény Kálmán báró és még sokan a magyar közélet kitünőségei közül.

Vörösmarty Mihály emlékének fogja szentelni az *eperjesi ág. ev. kollégium* «Magyar Társaság»-a működését december és január hónapokban. Ezen idő alatt a műsort Vörösmartyra vonatkozó szavak és felolvasások fogják kitölteni. A tagok előtt tehát tisztán kidomborodhat majd a nagy költő életének és munkásságának képe. — *A soproni evang. főgimnázium* «Magyar Társaság»-a, mely tudvalevőleg az ország legrégebbi önképzőköre, képviseltetni fogja magát a Székesfehérvárt, december 1-jén tartandó Vörösmarty-ünnepélyen, Vojtkó Pál tanárnékné és Szalay Mihály főjegyző koszorút tesznek le a költő szobrára.

Jubileum. A *naggyenyedi Bethlen-kollégium* ifjúsága szeptember 29-dikén ünnepelte egyik puritán, derék tanárának: Elekes Károly tanárkodásának 31 éves évfordulóját. A tisztelgő beszédet Demeter Béla mondta, este fáklýásmenetet rendezett az ifjúság a jubiléus tiszteletére, a mikor Benkő Viktor beszélt.

Új önképzőkör. A *hajdusoboszlói* hatosztályos gimnázium kebelében önképzőkör nyílt meg. Szécsy Miklós igazgató felügyelete és Feltóthy László tanár

vezetése mellett; tikárnak választották Grünberger E., jegyzőknek Csajkos Gy. és Károlyi L. VI. o. tanulókat, pénztárosnak Hetey Lászlót. A körnek 125 tagja van és kéthetenként tartja üléseit.

Önképzőköri tarlózás. *Székesfehérvári főreáliskola*, október 7. Karpeles J. VIII. o. t. «A tragikum Shakspeare művében» című nagy szorgalomra valló dolgozatát olvasta föl. A kör nagyban készülődik a Vörösmarty-ünnepélyre, mely alkalomra lapunk munkatársa, Földes Imre, ír prologust a körnek. — *A budapesti kegyesrendi főgimnázium* ez évi pályatételi a következők: 1. Magyar nyelv: Lírai költészetünk főbb eszméi. 2. Német nyelv: Körner und Petőfi. 3. Latin nyelv: Vergilius Aeneisének tartalma latinul. 4. Történet: Az aranybulla keletkezésének okai, leglényesebb és a következő századokra kiható czikkai. 5. Mennyiségtan: Apollonius érintési feladatai. 6. Fizika: Tapasztalatok egy mesterember műhelyéből. Minden jutalom egy-egy 20 koronás arany. Azonkívül két 10 koronás arany a legjobb komikus és a legjobb komoly szavalónak lesz a pályadíja. *A kolozsvári róm. kath. főgimnázium* önképzőköre a következő műsorral tartotta meg működését megnyitó díszülését, a melyen *Majláth Károly* gróf erdélyrészi kath. püspök is jelen volt teljes meglepedését fejezte ki működésük iránt. A program kiemelkedőbb pontjai: «Elnöki megnyitó», tartotta Kuncz Ödön. «E. Kovács Gyula költészete», írta és felolvasta Felszegi Béla, a «Hajnal» szépirodalmi lap szerkesztője. «Kuiviak», mazurka, hegedűn előadta Kunz Ö., zongorán kísérte Varjassi Géza. — Szeptember 29-dikén tartotta a *budapesti ág. ev. főgimnázium* «Arany János-önképzőkör»-e első rendes ülését. Az alapszabályok felolvasása volt az első pont. Ezután bejelentették, hogy a kör a «Turul», a «Nyelvör»-t, a «Tanulók Lapja»-t, a «Műcsarnok»-ot, a «Századok»-at és a «Természettudományi Közlöny»-t járhatja s tagja marad a képzőművészeti, történelmi és természettudományi társulatnak. Végre Gonda László szavalta Poe Edgar «Harangok» cz. költeményét. — *A marosvásárhelyi «Mentovich-kör»* szeptember 29-dikén tartotta első rendes gyűlését. Balogh Endre (VIII. o. t.) főjegyző igen szép székfoglaló beszédet tartott. Majd kitértek az ez ideig pályakérdéseket, melyek a következők: Kemény Zsigmond életrajza és egyik történeti regényének ismertetése. Eredeti elbeszélő költemény. Eredeti lírai költemény. Eredeti elbeszélő próza. Eredeti komoly próza. Bármilyen fordítás németből. Bármilyen fordítás francziából. Antonius beszédének elszavalása Shakspeare «Julius Caesar» cz. tragédiájából. Szabadon választott költemény elszavalása. A tárgysorozatból kivált Hirsch Adolf VIII. o. tan. tanulságos felolvasása «A szép iskolája» címmel, a mely jegyzőkönyvi dícséretet nyert; elfogadták Gáman Sándor VIII. o. t. és Donáth László VII. o. tan. mély érzelmű és eszesen kidolgozott verseit. — *Lugosi főgimnázium*, szeptember 30. Bagyik István VII. o. t. Deák Ferencz felirati javaslatait fejtegette, Nikolajevics Kornél VIII. oszt. tanuló pedig «Utazás Somogyba» című dolgozatát olvasta fel.

Önképzőkörök szervezkedése. A *pozsonyi ág. ev. lyceum* önképzőkörének elnöke Gál Gábor, pénztárosa Mück Guidó. — *A löcsei főreáliskola* «Arany János-kör»-ének vezetését dr. Sárfly Aladártól Vende Ernő tanár vette át. Elnöknek választották Kordos Fedort, főjegyzőnek Beck Bertalant. — *A lugosi főgimnázium* «Irodalmi összejövetelei»-nek titkárává Litsek Zoltán VIII. o. tanuló, jegyzőjévé Leimdörfer

Zoltánt tették meg. — *A naggyenyedi Bethlen-kollégium* «Kemény Zsigmond-kör»-ének Váró Ferencz tanár vezetése alatt 61 tagja van. Ifjúsági elnöke Demeter Béla, alelnöke Borbély Gyula, titkára Benkő Viktor, jegyzője Nagy Gyula, pénztárosa Tóth Ernő. — *A naggyváradai prem. főgimnázium* «Eötvös-kör»-ének elnöke Horváth Jenő, titkára Remen László. Mellette *fizikai-kör* is áll fenn, mely elnökévé Géczy Imrét, alelnökké Bartsch Sándort emelte. — *A rimaszombati főgimnázium* «Tompá-kör»-ének elnöke Vladár József, titkára Nagy László. — *A székesfehérvári főgimnáziumban* ifjúsági elnöknek választották Tóth Kálmánt, alelnöknek Szűts Andort, főjegyzőnek Neuhäuser Imrét. — *A nagykanizsai felső kereskedelmi iskolában* elnök lett Pollák Manó, alelnök Fein Vilmos. — *A losonczyi főgimnázium* «Kármán-kör»-ének titkárává Tornallai Zoltán, jegyzővé Gellért Samu, pénztárossá Zorkóczy Tibor választott. — *A ungvári kir. kath. főgimnázium* «Dayka-kör»-ének alelnöke Semtey Róbert, titkára Románecz Arisztidesz, főjegyzője Mandel Jenő lett.

SAKKJÁTÉK.

Rovatvezető: Exner Győző tanár.

2. sz. feladvány.

Blake P. F.-től.

A Liverpool Mercury pályázatán első díjat nyert. Világos: Kc3, Va5, Fd1, Hf7 és h5; gy. b2 és f2 Sötét: Ke4, Fh7, Hg7 és h7; gy. d6, e7, g4 és h6. Világos indul és a második lépésre matot jelent. (A megfajítás beküldésének hatánapja október 20.)

2. sz. játék.

Világos:	Sötét:
Charousek R.	Csigorin M.
1. d2—d4	d7—d5
2. c2—c4	e7—e6
3. Hb1—c3	b7—b6
4. e2—e3	Hg8—f6
5. Hg1—f3	Fe8—b7
6. c4×d5	Hf6×d5
7. Ff1—b5+	c7—c6
8. Fb5—d3	Hb8—d7
9. röv. els.	Ff8—d6
10. e3—e4	Hd5—b4
11. Fd3—c4	a7—a5
12. Fe1—g5	Fd6—e7
13. Fg5—f4	röv. els.
14. a2—a3	Hb4—a6
15. Vd1—e2	b6—b5
16. Fe4—d3	b5—b4
17. a3×b4	Ha6×b4
18. Bf1—d1	Hd7—b6
19. Hf3—e5	Fe7—d6
20. Fd3—b1	Vd8—e7
21. Ve2—h5	Fd6×e5
22. Ff4×e5	g7—g6
23. Vh5—h6	f7—f6
24. Fe5—g3	Bf8—d8
25. e4—e5	f6×e5
26. Fg3×e5	Hb6—c4
27. Fb1—e4	Hb4—d5
28. Fe4—d5	e6×d5
29. Fe5—g3	Bd8—f8
30. b2—b3	Hc4—b6
31. Hc3—b5	Ve7—d7
32. Hb5—d6	Fb7—e6
33. h2—h4	a5—a4
34. h4—h5	a4×b3

Világos:	Sötét:
35. Ba1×a8	Hb6×a8
36. h5×g6	h7×g6
37. Vh6×g6+	Vd7—g7
38. Vg6×e6+	Kg8—h7
39. Bd1—c1	Vg7—d7
40. Ve6—e3	Bf8—f6
41. Ve3—g5	Bf6—e6
42. Vg5—h4+	Be6—h6
43. Vh4—g5	Bh6—e6
44. Be1×e6	Vd7×e6
45. Fg3—e5	Ve6—g6
46. Vg5—h4+	Vg6—h4
47. Vh4—e7+	Sötét földjára.
Következhetett volna:	
48. Ve7—f7+	Kh7—g6
49. Vf7—f5+	Kg6—g5
50. g2—g3+	Kg5—h4

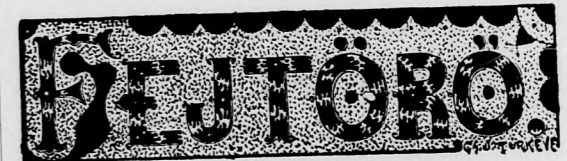
Ezt a játékot Charousek Rezső, a cseh származású lelkes magyar sakkmester, ki tavasszal ifjan halt el, az orosz Csigorin Mihály ellen a berlini nemzetközi sakkverseny utolsó fordulóján játszotta, midőn is az első díjat megnyerte. Játéka szellemes, ragyogó és mélyen átgondolt.

Hírek. Ez év augusztus havában halt meg *Steinitz Vilmos*, a sakkjátéknak hosszú ideig világbajnoka. 29 páros mérkőzésből csak kétszer nem került ki győztesen és 22 versenyből csak egy alkalommal nem nyert díjat.

A világ ez idő szerinti sakkbajnoka, *Lasker Emanuel dr.*, *Maróczy Géza* kiváló magyar mester társaságában Magyarországon mint vendég szerepelt. Mindketten több ellenféllel is játszottak egyszerre és a nélkül, hogy a táblára tekintettek volna. Habár így is nagyon ügyesen tudnak játszani, mi az ilyen matványt nem helyeseljük, mert a szellem egyoldalú és erőltető működését eredményezi.

Az 1. sz. feladvány megfajítása:

1. Fc6—a4	Kf3×e4
2. Fa4—c6+	h5×g4
vagy	
2. Be4—e3+	Fc2×a4
vagy	
2. Vd6—d3+	Fc2×e4
vagy	
2. Fa4—d1+	Hb1 tetszés szerint
vagy	
2. Hc4—d2+	He6 t. sz.
vagy	
2. Vd6—f4+	

Jelige: Fejtörő az elme sportja.

Rovatvezető: Csizsár József.

Számítási kérdés:

Egy leánytól kérdezték: hány éves? Erre ő így felelt: éveim számát titokban tartom, de könnyen kiszámíthatják ebből: atyám háromszor oly idős, mint én, s bátyám 3 évvel idősebb nálammal. Mindhárom együttvéve 88 évesek vagyunk. Hány éves a leány?

Földrajzi kérdés:

Hol észlelték a földön a legnagyobb hideget és hol a legnagyobb meleget?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1900. október 20.

Az 1. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Földrajzi kérdés: Gauriszankar (Mt. Everest) 8840 méter. Aconcagua 6970 m. Mt. St. Elias (Szt. Illés, Észak-Amerika) 5490 méter. Kilimo-Ndsaro 6010 m. Mt. Kosciusko 2230 méter. **Számrejtvény:** Kupa, lapu, kapu, Kulpa. **Képrejtvény:** Csak buborék, mi más az élet, az ember nem több, mint féreg.

Helyesen fejtették meg: Strassmann Dezső, Gyárfás Elemér, ifj. Margitay József, Laufer Samu, Beck Dezső, Bauer Frida, Widder Ernő, Ilovsky Sándor, Kelemen Árpád és Jenő, Lőrincz Ferencz és Dezső, Milhofer Gyula, Kemény Géza, Horváth Arthur, Molnár Kálmán Paulini Jenő, Tivolt Sándor, Parsetich László, Szalay Károly, Szeremley Császár Loránd, Wertán Emil, Kéler Tibor, Borosnyay Oszkár, Emenel György, Reichenfeld László, Akassai «Pázmány-kör» titkára, Vadas Zoltán, Laky Imre, Lustig Henrik, Balássy Miklós, Tester Lajos, Engl Emil, Molnár Aladár, Kutlik Félix, Vécsei, Ferencz Niedermann Zsigmond, ifj. Hampel József, Acs Nagy István, Mayer Ottó, Schärer Sándor, Lázár Antal, Vargha László, Persina Károly, Jurenák Géza, Legányi Ernő, Bejna Ferencz, Prágyik Flóris, Zomody József, Emmerling László, Koch Nándor, ifj. Molnár Kálmán, Rosenkranz Nándor, Imre Antal, Laufer Ödön és Rezső, Stenger Mór, Herzl Kálmán, Grossberger Zoltán, Lux István, Beczkay Jenő, Jávör Jenő, Oblath Sándor.

A sakkjáték első feladományát helyesen fejtették meg: Schlesinger Kálmán Győrött, Stein Pál Budapesten (egy kockát hibásan jelzett), Bodorik József Mezőtúron, Teszák Béla Budapesten, Prágyik Flóris Zomborban, Egyed István Budapesten, Draskovics Andor Csongrádon, Bíró Imre Budapesten, Divéky Manó Rózsahelyen.

Üzenet. W. J. Székesfehérvár, S. E. Kassa, T. B. Nagy-Kőrös, Sz. J. Eger, Gy. E. Nagy-Szeben, M. A. Kassa, M. J. Nagy-Kikinda, K. R. Kassa, S. J. Sepsibodók, Sz. K. Halas, E. V. Pozsony, G. G. Budapest, K. N. Budapest, S. D. Békés-Csaba. Vélt megfejtéseik hibásak.

A jutalmul kitűzött könyvjutalmat (Laurie: «Diák-élet Angolországban») Schärer Sándor előfizetőknek, a szászvárosi kollégium növendéke nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Előfizetőinket kérjük, hogy a gyűjtőlevelet, melyeket a kiadóhivataltól kértek, minél előbb sziveskedjenek beküldeni.

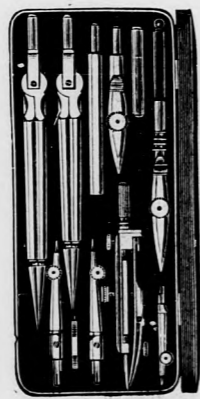
Önképzőkori tudósítóknak újabban a következő ajánlkozokat fogadtuk el: Sárközy Róbert, kaposvári főgimnázium, Rottler Sándor, budapesti VI. ker. felső kereskedelmi iskola, Rosenkranz Nándor, győri főreáliskola, Maroviczky Imre, rózsahelyi főgimnázium, Pap

Kornél, belényesi főgimnázium, Gáspár Béla, nagykanizsai felső kereskedelmi iskola, Hetey László, hajdusoboszlói gimnázium, Széll Mihály, mezőtúri ev. ref. főgimnázium, Felszegi Béla, kolozsvári kath. főgimnázium, Török Miklós, szentgotthárdi gimnázium, Bartsch Sándor, nagyváradai főgimnázium, Benkő Viktor, nagyenyedi Bethlen-kollégium, Rátkay László, székesfehérvári főgimnázium, Wundszám Sándor, zombori főgimnázium, Szalay Károly, halasi ev. ref. főgimnázium, Spatz Ödön, kassai főreál.

S. L. (Losonc.) Sajnáljuk, hogy kívánságát nem teljesíthettük, de ennek csak az volt az oka, hogy ajánlkozó levele nem jutott a kezünkhöz. Mi az összes ajánlkozót előjegyeztük, az ön nevét nem találtuk ott. — **Jávör Jenő.** Első kérdését nem értjük. A Ferenczy «Életpályák» kötet 4 korona, füzve 1 korona 80 fillér. A sakkrejtvény is a többiekhez soroltatik. — **Török Miklós.** Csak legyen türelemmel, a mi késik, nem múlik. A sakkrejtvény megfejtéséért külön jutalomkönyvet nem adhatunk. Bekötési táblát (1 kor. 60 fill.) a kiadóhivataltól kell megrendelni. — **Köri Endre.** A tudósításokat a lap egyik oldalára kell írni. A tudósításoknak egész terjedelemben való közlése nem lehetséges. Egy előfizető után a kiadóhivatal jutalomkönyvet nem adhat. Egy kis jóakarát és ingyen val buzgóság is kívánatos. — **Önképzőkori tudósító.** Legyen rövid, tartalmas és jól megírt. — **Sz. E.** Alkalomadtán sorát kerítjük. — **Németül tanulni akaró.** Jó hasznát veheti Wolff (Kelemen) Béla Magyar-német és Német-magyar kised zsebszótárának (ára 2 kor.). — **Szalay Károly.** (Halas.) Ha vállalkozik reá, önt bizzuk meg a tudósításokkal. A «Diákfigurák» sorozatát is meg fogjuk a második félévben kezdeni. — **Oblath Sándor.** Forduljon egy levélben a sakkrovat vezetőjéhez, *Eener Győző* főreáliskolai tanárhoz (Székesfehérvár), ő szívesen útbaigazítja. — **A mellőzött.** Tárnya miatt nem közölhető lapunkban. Kís gyermekeknek való, s épen nem épületes kis apróság. Erdemesebb és érdekesebb dolgokat kell lefordítani. X—y. A «rekruták» teljes számmal beérkeztek, apai szeretettel fogadtuk, s reméljük, hogy jól fogják magukat érezni — a kaszárnyában. Üdvölet. — **M. A.** (Budapest.) Ha rövidre fogja, küldheti levelezőlapra is. — **B. F.** (Nagyvárad.) Határozottan van önben tehetség, kellemesen lepett meg ritmusérzéke. Csak folytassa. A kikben rátermettséget veszünk észre, azt szívesen buzditjuk. — (Több levélre a következő számban.)

Bekötési tábla

a «Tanulók Lapja» mult, 1900. évfolyamához kapható kiadóhivatalunkban, (IV., Egyetem-utca 4. sz.) A csinnal kiállított, aranynyomású vászon-tábla ára 1 korona 60 fillér.

CALDERONI ÉS TÁRSA
BUDAPEST,

Váci-u. 1. Kishíd-u. 8.

ajánlják a legnagyobb választékban és igen jutányos áron a legfinomabb kivitelű

svájcezi rajzeszközöket,

finom kivitelű hengeralakú rajzeszközöket. Legjobb minőségű Klíntz vagy Bieffer-gyártmányu

iskolai rajzeszközöket.

Szemüvegek és orrszipetők, mennyiségstani, terméstanai, láttani, villanyos és vegytani készülékek, színház és tábori látszóvek, szoba-, ablak- és fűdőhőmérők, fényképezési készülékek.

Képes árjegyzékek kivanatra bérmentve küldetnek.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK :	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

Idősebb Pálffy János gróf.

Ez a név a mai naptól kezdve egész Magyarországon a tiszteletre legméltóbb nevek közé fog tartozni a magyar ifjuság előtt.

Ime egy agg magyar főúr, hagyományosa történeti nevezetességű ősi névnek, ura milliőknak: oda nyújtja áldásosztó kezét a magyar tanuló ifjuság felé, s ebben a kézben csaknem másfél milliő forint, három milliő korona vagyon.

És szól a jöteví iyeténképen:

— Szegény, szorgalmas magyar diákok, én fel akarlak titeket istápolni, hogy tanulhassatok. Minden esztendőben másfél száz tanuló gond nélkül nézhet elébe az iskolaévnak, tanulhat, hogy majdan ember, hasznos polgár legyen belőle.

Szép és lélekiemelő ez a cselekedet! A hirnének és dicsőségek kengyelfutói gyakran beszélnek a jöteknyságról, de vajmi ritkán nyilatkozik tetteben a szép felbuzdulás.

Idősebb Pálffy János gróf nevét eddigelé nyomtatott betűk nem dicsőítették, ámde annak a városnak és megyének, a hol él, jöteknony intézményei bizony sokszor tapasztalták a nagy úr fejedelmi bőkezűségét.

E sorok írójának volt alkalmá meggyőződni arról, hogy midőn Pozsonyban először fölmerült az ifjusági játszótér kérdése: Pálffy János gróf egyetlen szóra odaadta a liget mellett levő szép területet; hogy a mikor egy-egy kulturális intézmény kéro levéllel fordult hozzá, a nemes gróf nem kérdezte, hogy minő vallásfelekezet intézménye az: fejedelmi jó kedvvel gyámolította.

No hát ez az ember, a ki most másfél milliő forintot ad a szegény magyar diákok fölsegítésére: nagy dolgot cselekedett. Mert a hideg pénz,

bármily nagy garmadában van is: éltető szeretetet csak úgy tud bennünk felébreszteni, ha nemes czélnak az eszköze. A jöteknonyágnak igazi értéket az kölcsönöz, ha a kik ebben részesülnek, mintegy örökséget, szellemi örökséget kapnak, s ez a szellemi örökség: annak a tudata, hogy szívük termő talajává léssen a háladatoságnak, szellemi tehetségük pedig léssen a gyümölcsöt hozó fa, s a gyümölcs léssen a hazafiúi komoly munkásság.

Úgy szeretném én ezt a Pálffy-féle óriási alapítványt látni, mint egy hatalmas nemzeti kölesönt, s minden magyar diákokat adósnak tekintenek, de becsületes érzelmű, nemes törekvésű adósnak, a ki élvezvén a jót, mihelyt munkához edzett férfiúvá válik, igyekszik majdan leróni háláját, megfizetni adósságát, de nem az ősz főúrnak, hiszen neki arra szüksége nem lesz, hanem hazájának és nemzetének.

Midőn a nemes gróf neveltjei naponkint a tápláló eledelt kapják, midőn a meleg, tisztességes ruhát felöltik, midőn az ajándékba kapott könyvet a kezükbe veszik: érezzék, hogy az emberszeretet melengető karja fogta fel őket, hogy annak a főúrnak, a jötevíőnek a kebelében minő szív dobogott. És érezzék azt, hogy eljön majd az idő, mikor ügyefogyott embertársaikon ők is segíthetnek, nos hát akkor . . . akkor kezdődik a hálának tettekben való lerovása.

A nemzet mivelődésének lelkes apostola talán nem fogja azt megérni, hogy egy egész gárda nő fel . . . ezek lesznek a Pálffy János katonái. Valóságos hadsereg, haj, de lelkes egy hadsereg legyen az, tele buzgósággal, tette készséggel, munkaszeretettel!

Magyar ifjak, nektek örömnapotok ez a mai. És örömnapunk nekünk is. Hadd járuljunk hó-